

در گفت‌وگو با رئیس اداره مدیریت زیست محیطی آب، خاک و پسماند استان کرمان بررسی شد

دلایل ممانعت از نصب آب شیرین‌کن‌های کشاورزی

مصاحبه‌کننده:
مریم حسنی سعدی

در راستای شفافیت دیدگاه سازمان حفاظت محیط‌زیست در مورد نصب آب شیرین‌کن‌ها بر روی چاه‌های آب کشاورزی با سعیده رسولی زواره به گفت‌وگو نشستیم. رسولی زواره رئیس اداره مدیریت زیست محیطی آب، خاک و پسماند اداره کل حفاظت محیط زیست استان کرمان است و سابقه حدود ۲۰ سال فعالیت در این سازمان را در کارنامه خود دارد.

خانم رسولی! سازمان محیط‌زیست رویکردش نسبت به نصب آب شیرین‌کن در بخش کشاورزی چیست؟

همان‌طور که می‌دانید در خصوص حفاظت محیط زیست، طبق اصل پنجاهم قانون اساسی، حفظ محیط زیست وظیفه عموم مردم است و هر عمل و فعالیتی که موجبات آلودگی و یا تخریب غیرقابل جبران محیط‌زیست را فراهم کند، ممنوع است. باتوجه به اینکه آب شیرین‌کن‌ها مشکلات زیادی در خصوص پساب تولیدی دارند و اینکه شوری و EC بالای آب شیرین‌کن‌ها مشکلات زیادی برای محیط زیست ایجاد می‌کند، درحال‌حاضر سازمان حفاظت محیط زیست استقرار آب‌شیرین‌کن‌ها در بخش کشاورزی را توصیه نمی‌نماید. ضمن اینکه شرکت آب منطقه‌ای نیز با استقرار آب شیرین‌کن‌ها به‌علت تبعات منفی متعدد در نقطه برداشت آب و تحت تأثیر قرار گرفتن اکوسیستم، مخالف است.

دلیل این رویکرد سازمان محیط زیست چیست؟

آب‌شیرین‌کن‌ها سی تا چهل درصد بیشتر بازدهی ندارند و بقیه آب به پسابی تبدیل می‌شود که شوری و EC بالایی دارد. این کار مخاطرات زیست محیطی جدی را برای آبخوان ایجاد می‌کند و باعث می‌شود که آبخوان سریع‌تر به سمت شوری و بی‌کیفیتی برود. به‌همین خاطر سازمان محیط زیست هنوز رویکردش این است که این آب شیرین‌کن‌ها استقرار پیدا نکنند و از طریق سایر روش‌ها

از جمله تغییر الگوی کشت، استفاده از روش‌های نوین آبیاری به سمت توسعه پایدار برویم. در واقع کاری کنیم که نیاز آبی کشاورزی‌مان را کم کنیم و در عوض محصولات پربازده و با بهره‌وری بالاتری را تولید کنیم.

اینکه ما یک حجم زیادی از آب را از زیر زمین بیرون بیاوریم و با مشکلات زیادی از نظر زیست‌محیطی آن را تبدیل به پساب کنیم و بخواهیم کشاورزی سنتی را حفظ کنیم، دیگر توصیه نمی‌شود. باید روش‌های کشاورزی، الگو و نوع کشت و همه اینها را به سمت‌وسویی ببریم که با شرایط امروز کشور و استان کرمان تطابق داشته‌باشد.

> تا امروز هیچ‌کدام از صاحبان آب شیرین‌کن‌های استان اقدام خاصی که مورد تأیید اداره کل حفاظت محیط زیست استان باشد، انجام نداده‌اند

در حال حاضر EC آب بسیاری از مناطق و دشت‌ها در استان کرمان بالاست و کشاورزان بالاجبار با آن کشاورزی می‌کنند. آیا عواقب آلودگی خاک بدتر نیست؟ آیا درست‌تر آن نیست که دستورالعملی برای استفاده از آب شیرین‌کن تهیه شود تا ممنوعیت استفاده از آن؟

دو دستورالعمل ابلاغی از سازمان حفاظت محیط زیست در این مورد داریم. یک دستورالعمل در سال ۱۳۹۵ ابلاغ شده‌است، برای مواقعی که خیلی نیاز جدی است و غیر از نصب آب شیرین‌کن دیگر چاره‌ای نیست و ضرورتش کاملاً تأیید شده‌است. باتوجه به پیگیری که من طی چند روز اخیر از شرکت آب منطقه ای استان داشته‌ام، آخرین نظر شرکت آب منطقه‌ای استان و مدیریت منابع آب ایران در خصوص آب شیرین‌کن‌ها این است که آب شیرین‌کن‌ها استقرار پیدا نکنند. گفته می‌شود این کار با طرح احیا و تعادل‌بخشی آبخوان‌ها نیز مغایرت دارد.

چرا با طرح احیا و تعادل بخشی مغایرت دارد؟

همان‌طور که می‌دانید شرکت آب منطقه‌ای و در واقع وزارت نیرو طرحی دارد تحت عنوان طرح احیا و تعادل‌بخشی آبخوان که به هر

طریقی باید بتوانند آبخوان را از این وضعیت بحرانی درآورند و نگذارند آبخوان به سمت نابودی برود.

آیا محیط زیست برای ساماندهی پساب آب شیرین‌کن‌ها می‌تواند تمهیداتی پیش‌بینی کند؟

متأسفانه این دستگاه‌ها حجم زیادی پساب ایجاد می‌کنند و صاحب دستگاه آب شیرین‌کن باید از نفوذ پساب تولیدی به منابع آب سطحی و زیرزمینی جلوگیری کند و این مواد به هیچ وجه وارد زمین یا وارد منابع آبی، آبراهه‌ها، مسیل‌ها که در اطراف آب شیرین‌کن هستند، نگردد. صاحبان آب شیرین‌کن بایستی در یک دوره کوتاه مدت نسبت به طراحی و اجرا و بهره‌برداری حداقل یک یا دو حوضچه برای دریافت و نگهداری پساب اقدام کنند.

باید این حوضچه‌های تبخیری ایجاد شوند و برنامه مدیریت پساب در آنها انجام شود. این حوضچه‌ها تمهیدات زیست محیطی خاصی دارند که با لایه‌های ژئوممبران عایق‌بندی می‌شوند و از نفوذ هرگونه پساب به منابع آب زیرزمینی جلوگیری می‌شود.

از طرفی، باید سازمان حفاظت محیط‌زیست بتواند در راستای نظارت و کنترل وضعیت نشت این پساب به آب‌های زیرزمینی را رصد و دنبال کند. یکسری چاه پایش باید در اطراف این حوضچه‌ها حفر شود و از طریق آزمایشگاه معتمد سازمان حفاظت محیط زیست نسبت به نمونه‌برداری و پایش، وضعیت نفوذ به محیط پذیرنده دنبال شود.

تا امروز هیچ‌کدام از صاحبان آب شیرین‌کن‌های استان در این خصوص اقدام خاصی که مورد تأیید اداره کل حفاظت محیط زیست استان باشد، انجام نداده‌اند.

باید یادآوردی کنم که دستورالعمل ابلاغی سازمان حاکی از این است

که اگر صاحب آب شیرین‌کن نتواند این ضوابط را اجرا کند، باید آن آب شیرین‌کن جمع‌آوری و از مدار خارج شود.

یعنی آب شیرین‌کن‌ها مدت زمانی می‌توانند فعالیت داشته باشند که این دستورالعمل ها را به‌طورکامل اجرا کنند.

علاوه بر این و با توجه به استعلاماتی که از چندین استان در خصوص نصب آب شیرین‌کن‌ها داشتیم، یک بخشنامه داخلی از دفتر ارزیابی سازمان مرکزی در سال ۱۳۹۹ در رابطه با ضوابط استقرار آب شیرین‌کن‌ها ابلاغ شد. در این بخشنامه آمده ظرفیت آب شیرین‌کنی که بیش از پنجاه هزار مترمکعب در روزباشد، نیازمند ارزیابی اثرات محیط‌زیستی است. تا آنجایی من تشخیص می‌دهم باغات پسته موجود در شهرستان‌های رفسنجان و انار به‌صورت متمرکز به آب شیرین‌کنی بیش از پنجاه هزار مترمکعب آب در روز نیاز دارند که اینها مشمول ارائه گزارش ارزیابی زیست محیطی می‌شوند.